

De GESCHIEDENIS van de WERELD

TEKST VAN J. SCHOONJANS

TEKENINGEN VAN L. EN F. FUNCKEN

VERLICHTE DESPOTEN

DE nieuwe ideeën verspreidden zich over Europa. Verscheidene filosofen van Frankrijk gingen op reis. Zij werden ontvangen door koningen die naar hen luisterden en hen met geschenken overlaadden. In contact met deze « lichten » werd het verstand van de koningen « verlicht ». Wij moeten hier aan toevoegen dat de Franse taal in de XVIIIe eeuw overal gesproken werd. « Het is niet de Franse taal, zei Rivarol, het is de taal van de mensheid. » En het is aldus dat de XVIIIe eeuw die van het licht was...

1. ALLES VOOR HET VOLK

ER gebeurde iets buitengewoons. De koningen wilden hun onderdanen vrijheid en gelijkheid schenken. Zij wensten verdraagzaamheid en vrije concurrentie. Aan iedereen die het horen wilde, verklaarden zij dat zij de eerste dienaren waren van de Staat en dat zij alles deden « voor het volk ». Zij meenden het goed. In hun hart dachten zij « alles voor het volk, maar niets door het volk ». Zij wensten in naam van het volk en van het algemeen welzijn als meester te heersen. Zij waren wat men noemt de « verlichte despoten ». Het is in die tijd dat eerwaarde heer Minckelers, uit Maastricht voor het eerst gas voor de verlichting bezigde !...

3. DE AARDAPPELEN

IN de XVIIIe eeuw kwam men er stilaan toe aardappels te eten. Dat was dank zij de vindingrijkheid van de Fransman Parmentier. Je ziet, de verlichte despoten zorgden voor het materieel welzijn van hun onderdanen. Zij trachtten betere levensvoorwaarden te scheppen, zij bestreden de armoede en de onwetendheid. Er waren aardappelen en er was koffie !

4. KAREL III VAN SPANJE

DON CARLOS III, zoon van Philips V van Anjou, was het volmaakte type van de verlichte despot. In 1759 volgde hij zijn broer Ferdinand VI op. Hij liet zich bijstaan door « verlichte » ministers: Squilace, Aranda, Campomanes. Hij hield de Kerk en de adel in toom. Hij verklaarde dat iedereen moest belasting betalen, hij maakte de handel vrij, liet wegen aanleggen, fabrieken bouwen en stichtte de Bank Sint-Karel. Hij vervierdubbelde de inkomsten van zijn land. Onder zijn beleid steeg de Spaanse bevolking van zes miljoen tot elf miljoen !

2. DE UITVINDINGEN

VOLTA vond de elektrische batterij uit. Denis Papin had reeds in 1707 de z.g. Papiniaanse pot uitgevonden. James Watt vond de stoommachine uit en Hargreaves de « Mull Jenny », een mechanisch weefgetouw. De gebroeders Montgolfier bouwden de eerste luchtballon waarmee Pilâtre de Rozier in 1783 te Versailles opsteeg. Men was heel erg slim in die tijd ! Kwam dit omdat men koffie dronk ?

5. UITWIJZING VAN DE JEZUIETEN

KAREL III verdroeg de Jezuiten niet. Hij oordeelde dat zij de vooruitgang vijandig gezind waren en hij beschuldigde hen van allerlei misdaden. Zij zouden de eerste lantaarnpalen, die Madrid moesten verlichten, vernield hebben. De Jezuiten werden gemarteld en uit Spanje verbannen. Zij werden ook uit Portugal gewezen, uit Italië en uit Frankrijk. In 1773 was paus Clemens XIV verplicht hun orde op te heffen.